

Schipper

hier uitvoerig gingen spreken. Het Voorlopig Verslag heeft daar ongeveer 5 bladzijden aan besteed en de Memorie van Antwoord had er bijna 6 bladzijden voor nodig. Maar over één onderwerp, bij de artikelen ondergebracht, nl. Ambonezenzorg, moge ik toch nog een enkele gedachte uitspreken.

In de Memorie van Antwoord over de begroting voor 1956 heeft de ambtsvoorganger van de Minister over de zelfverzorgingsregeling, die toen werd ingevoerd, medegedeeld, dat er grond bestaat voor de stelling, dat vooraanstaande Ambonezen het nut van deze maatregelen voor het behoud van het verantwoordelijkheidsbesef van hun volksgenoten inzien.

Deze verwachting, Mijnheer de Voorzitter, is in vervulling gegaan. En ik mag, sprekende namens mijn fractie, mijn bijzondere voldoening daarover uitspreken. Met zachte drang, soms met minder zachte drang, heeft het Commissariaat voor Ambonezenzorg, geruggesteund door de opvatting van het Kabinet en onze Kamer, de zelfverzorgingsmaatregel toegepast. Ik verheug mij erover, dat bijna alle Ambonezen zich in deze maatregel hebben geschikt. Velen hebben zelfs deze situatie, zoals die thans is ontstaan, met instemming aanvaardt. Ik meen, dat deze dubbele overwinning, zowel van het Commissariaat als van de Ambonezen zelf, waard is, hier in deze Kamer vermeld te worden.

Wat de groep Ambonezen in het woonoord „Westkapelle” betreft, hoop ik, dat het gelukken mag met veel geduld deze leden van de Zuid-Molukse Nationale Partij te overtuigen, dat hun houding fout is. Dat op de bekende wijze tegen hen, die de openbare orde verstoorden, werd opgetreden, heeft mijn instemming! Als dit niet gelukken mag om met veel geduld deze Ambonezen tot een beter inzicht te brengen, kunnen dan, om te voorkomen, dat eventueel de kinderen ten gevolge van de dwaasheid hunner ouders de dupe worden, nog andere maatregelen worden toegepast?

Heeft de geachte bewindsvrouw gelezen wat door een vrouw van Zuidmolukse nationaliteit, doch van Nederlandse geboorte, die 25 jaar van haar leven tussen de Ambonezen doorbracht, geadviseerd heeft over de mannen en vrouwen, die in Westkapelle wonen? Het staat vermeld in een stuk, dat de Kamerleden van „Door de Eeuwen Trouw” ontvingen.

Is de gedachte, nl. verspreiding over de andere woonoorden, door deze dame uitgesproken, naar het oordeel van de Minister uitvoerbaar?

Dat de Minister aan het hoofdbestuur van de B.P.M.R.S. schriftelijk heeft laten weten, dat aanvaarding van de zelfverzorgingsregeling niet betekent, dat zij hun rechten als K.N.I.L.-militairen daarmee verliezen, bewijst mijns inziens, dat de zelfverzorgingsregeling losstaat van de z.g. zelfbeschikking, waarvoor de Ambonezen hier strijden. „Door de Eeuwen Trouw” suggereert dit wel, maar deze suggestie is onjuist. Wat de strijd van de Ambonezen voor zelfbeschikking betreft, deel ik het standpunt, door mijn geacht medelid de heer Algra in „Nederlandse Gedachten” uiteengezet.

Ik spreek de verwachting uit, dat, waar ook de Minister verwacht, dat veel Ambonezen nog wel geruime tijd in Nederland zullen verblijven en ook de bewindsvrouw erkent, dat de huisvesting in meerdere woonoorden, met name „Lunetten”, niet voldoet aan eisen, die redelijkerwijze kunnen worden gesteld, dit euvel met spoed zal worden weggewonnen. Van de moeilijkheden, die daarbij moeten worden overwonnen, ben ik op de hoogte en overtuigd. Doch wegneming van deze toestand zal ertoe kunnen leiden, dat de kritiek, die in dit opzicht nog steeds wordt gehoord, tot zwijgen wordt gebracht. Daarmede zal de taak van het Departement, de Commissaris en allen, die hem daarbij ter zijde staan, worden vergemakkelijkt.

Met grote belangstelling zie ik de conclusies tegemoet van de commissie, die de Minister gaat instellen ten aanzien van de problemen, die door overkomst van de Ambonezen zijn ontstaan, en hun toekomst, nu blijkbaar de terugkeer naar Indonesië door gebrek aan de medewerking der Indonesische Regering wordt tegengehouden. Dit te meer nu wel vaststaat, dat emigratie uitgesloten is en ook de plannen inzake Mada-

Schipper e. a.

gascar op niets dreigen uit te lopen. De titel Ambonezenzorg zal nog wel geruime tijd in de stukken van de Staten-Generaal blijven voorkomen. Daarbij zal het woordje zorg nog extra onderstreept moeten worden.

Mijnheer de Voorzitter! Tussen het opstellen van het Voorlopig Verslag en de behandeling van dit begrotingshoofdstuk in deze Kamer las ik het tijdschrift „Wending”, onder de naam „Dienst” uitgegeven. Ik ben getroffen door de gedachten, die de Minister heeft neergeschreven in haar algemene beschouwingen, die in vele opzichten vergeleken kunnen worden met die uit het zoëven genoemde boekje. In het maatschappelijk werk gaat het om dienst aan de naaste. Prof. Hoekendijk begint het artikel in „Dienst” met de mededeling, dat een r.-k. bisschop tot een diaken, die hij moest wijden, zeide: „Zorg ervoor, dat ge het evangelie, dat ge met uw mond verkondigt, ook in levende werken verklaart”. En prof. Hoekendijk laat daarop volgen: Het kort begrip van de diakonie is het evangelie in levende werken uiteenzetten.

Het gehele maatschappelijk werk is dienst aan de naaste. „Je moet meegaan”, ik citeer hier nog eens een uitspraak van prof. Hoekendijk uit het aangehaalde artikel: „te midden van gezonde mensen van Jerusalem naar Jericho, om dadelijk ter plaatse te zijn, wanneer één langs de weg mocht vallen.”

Het diakonaat der Kerk, dat in de vorige eeuw wel genoemd werd de aalmoezen-filanthropie, zal als sociale diakonie meeleven en -werken in het maatschappelijk werk en daarin de barmhartigheid van de grote Hogepriester uit levende werken verklaren. Ik moge de hoop uitspreken, dat de Minister in de parlementaire periode, die is aangevangen, bij haar stimuleren en adviseren van het particulier initiatief deze bereidheid moge vinden bij al de organen, die geroepen worden tot de uitvoering van haar taak op het terrein van het maatschappelijk werk.

De Voorzitter: De heer Molenaar heeft mij verzocht de Kamer mede te delen, dat hij tot zijn spijt de vergadering heeft moeten verlaten.

De heer Van Hulst: Mijnheer de Voorzitter! Aan de Nederlandse literator Menno ter Braak heb ik het steeds lichtelijk verweten, dat hij in zijn bundel met kritische essays, getiteld „Man tegen man”, ook het gevecht voert met een vrouw: dat was nog wel Carry van Bruggen en uitgerekend haar roman „Eva” onderwerpt hij aan een analyse.

Dit verwijt tegen Menno ter Braak moest ik ook tot mij zelf richten, toen ik, in overleg met mijn fractie, op mij nam, over hoofdstuk XII A der Rijksbegroting het woord te voeren. Want hoe ik ook tijdens de fractievergaderingen rond mij speurde, een vrouw vermocht ik aan onze tafel niet te ontdekken. Anders was ongetwijfeld haar de eer te beurt gevallen de arbeid van deze Minister kritisch te begeleiden.

Maar, als ik nog even op Menno ter Braak terug mag komen, ook hij ontdekte, dat Carry van Bruggen niet alleen het boek „Eva”, maar ook het boek „Promotheus” had geschreven. En dat maant hem en mij in onze kritiek tot voorzichtigheid.

Het is in deze sfeer, dat ik de nieuwe Minister een hartelijk welkom achter de Regeringstafel mag toeroepen. Gedurende de vele eeuwen, dat het woord „Excellentie” in onze taal gastvrijheid geniet, is dit woord vrouwelijk geweest. Maar de vrouwelijke Excellentie is in ons land een nieuwe figuur. En dat is in dit land te wonderlijker, omdat sinds 1890 het hoogste ambt in ons Koninkrijk steeds door een vrouw werd bekleed en al rorden sinds die tijd in vele landen de Koningskronen over de straatstenen, onze Landsvrouw draagt de hare nog met ere.

Nu wij thans ook een dienaar der Kroon hebben, mogen wij haar die sterkte en die wijsheid toewensen, die nodig zijn om de moeilijke taak succesvol te vervullen. Wij spreken echter deze wensen niet uit in een lege ruimte. De nieuwe bewindsvrouw heeft in het verleden getoond, over welke capaciteiten zij beschikt. Bovendien is haar optreden sinds de aanvaarding

Van Hulst

van de nieuwe taak van dien aard geweest, dat wens, verwachting en vertrouwen hier haast synonieme begrippen zijn geworden. Naast het uitspreken van vertrouwen in de momentele leiding, willen wij toch ook van onze waardering blijk geven voor het pionierswerk, door Minister Van Thiel verricht. Psychologisch gezien, moet het voor hem een moeilijke situatie zijn geweest. Hij stond immers aan het hoofd van een Departement, dat niet alleen door vele vraagtekens omgeven was, maar dat door verschillende leden der Volksvertegenwoordiging in zijn bestaansrecht slechts als vraagteken gekarakteriseerd kon worden. Het werken onder deze omstandigheden moet moeilijk zijn geweest. Maar wij menen, dat de heer Van Thiel — hoe men ook over het bestaan van het Departement van Maatschappelijk Werk mag oordelen — de achting van velen, misschien zelfs van allen, verworven heeft.

Hiermede zijn wij dadelijk midden in de materie gedoken: de vraag naar het bestaansrecht van het Departement van Maatschappelijk Werk. Onze fractie is geneigd deze vraag in positieve zin te beantwoorden. En hoewel deze vraag natuurlijk politieke achtergronden heeft, wij willen toch in de eerste plaats de realiteit beoordelen. Dan is naar onze overtuiging momenteel een Departement van Maatschappelijk Werk nodig. Wij hopen zelfs, dat bij een komende Kabinetsformatie de vragen naar het bestaansrecht zullen verstommen. Naar onze mening moet in deze Regeringsperiode definitief beslist worden over het zijn of niet zijn van dit Departement. En wij hopen, dat deze beslissing naar het positieve, dus naar het zijn, zal kunnen doorslaan. Wel menen wij, dat er nog veel structurende en integrerende arbeid verzet zal moeten worden, maar als dit Ministerie inderdaad zijn normale zittingsduur heeft, dan zullen er nog veel wensen in vervulling kunnen gaan.

In het Voorlopig Verslag is gevraagd of de nieuwe Minister bereid was de hoofdlijnen van haar beleid te stipuleren. Deze vraag had tot achtergrond het debat mogelijk te maken over een beleid, dat niet strikt gebonden is aan de te behandelen begroting. De Minister heeft de tendens van deze vraag goed aangevoeld, zodat het algemeen gedeelte duidelijke richtingen aangeeft voor het te voeren beleid. Wij willen de Minister voor dit algemeen gedeelte gaarne onze dank betuigen. Het is een knap stuk werk geworden en wij verzoeken haar deze waardering ook over te brengen aan de ambtenaren, die haar daarbij adviseerden.

Daar wij tevens hopen, dat de Minister het als positieve steun op zal vatten, wanneer de Kamer haar arbeid kritisch volgt, willen wij ook gaarne van deze gelegenheid gebruik maken enkele kanttekeningen te plaatsen. Daarbij moge vooropgesteld worden, dat het slechts onze bedoeling zal zijn, constructief-kritisch bezig te zijn om daarmee opnieuw te betonen dat wij, hoewel volkomen vrijstaande tegenover dit Kabinet, gouvernementeel wensen te denken en te handelen.

Gaarne wil ik allereerst de hoofdlijnen van het beleid in het oog houden. Wij menen, dat de centrale visie van Maatschappelijk Werk niet zozeer politiek als wel sociaal-pedagogisch en sociologisch getendeerd zal zijn. De Minister heeft in de debatten met de Tweede Kamer de verzuiching geslaakt, (blz. 3041, 2de kolom), dat het jargon haar nog wat moeilijk viel, daarbij speciaal doelende op de termen sociaal-pedagogie en sociaal-pedagoog. Toch meen ik, dat, mede door de pedagogische opleiding aan onze universiteiten, dezer termen zo'n wezenlijke inhoud hebben gekregen, dat wij hiermede niet meer in de mist verkeren. Als in de veelvormige arbeid van Maatschappelijk Werk de sociaal-pedagoog zijn plaats heeft gevonden, dan zal hij krachten zijn studie integrerend moeten en kunnen werken. Het Overheidshandelen in concrete nood wordt slechts zinvol, als alle sociale aspecten pedagogisch benaderd worden. Ik mag hierbij verwijzen naar het enkele jaren geleden verschenen rapport der maatschappelijk verwilderde jeugd, welk rapport is tot stand gekomen door de samenwerking der verschillende pedagogische instituten aan de Rijks-, gemeente- en bijzondere universiteiten. Als wij ons bij Maatschappelijk Werk afvragen, waar de studiemogelijkheden lig-

gen, dan meen ik, dat ze dáár gevonden moeten worden. Als deze Minister van Maatschappelijk Werk contact opneemt met haar ambtgenoot van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, dan meen ik, dat alle professoren in de pedagogiek van harte willen medewerken om hier de grondslagen te leggen voor studie; daar kunnen de topfunctionarissen gekweekt worden. De erkende scholen van maatschappelijk werk zullen vermoedelijk juist de praktisch georiënteerde leerlingen afleveren. En door het samenspel van deze scholen met de universitaire gevormden zal de noodsituatie zowel praktisch als theoretisch besprongen kunnen worden. Als door doelbewuste studie duidelijk en scherp voor ogen is komen te staan: 1° aard en grootte van de maatschappelijke nood, en 2° wat de totale functies van het Overheidshandelen in deze sector kan betekenen, dan pas zullen wij het gedachtenpatroon verkrijgen, dat ook bij de dynamiek van onze maatschappij voor niet al te korte tijd bruikbaar zal zijn. Het verrassende daarbij is, dat een dergelijk gedachtenpatroon ook moet kunnen functioneren, indien bepaalde incidentele gevallen een al te simplistisch schema dreigen te verstoren; wij denken hier b.v. aan de stormramp en aan de Hongaarse vluchtelingen. Dergelijke incidentele, maar beklemmend acute noodsituaties moeten in een geïntegreerd Overheidsbeleid organisch geïncorpeerd kunnen worden. Het moeilijke daarbij is om enerzijds het particulier initiatief alle ruimte te geven en anderzijds de Overheid mede te laten spreken, o.a. daar, waar dubbel of onvruchtbaar werk wordt verricht.

Bovendien heeft ons volk in dergelijke acute situaties zeer duidelijk te kennen gegeven, dat het ook financieel zich niet van de nood wil afmaken met een beroep op de hoge belastingen, zodat de Staat dan maar alles moet doen. Als de menselijke nood soms op het alleronverwachtst levensgroot voor ons staat, dan is er een offerbereidheid, die slechts verstikt zou worden, als wij de mens zijn geweten zouden ontnemen. Bij allerlei radioacties, met of zonder fabelachtige prijzen, blijkt opnieuw, dat ons volk door de nood wordt aangesproken. Hiervoor moet o.i. alle ruimte blijven bestaan. Maar wat ons volk vaak voor incidenteel en tijdelijk afziet, blijkt in een reeks van gevallen helaas essentieel — constante trekken te gaan vertonen. Hier ligt m.i. de functie van de Overheid. Het particulier initiatief werpt zich op het voorhandene, het gegevene, het concrete. De Overheid moet de wijsheid bezitten, deze hulp te stimuleren door een weloverwogen, gewetensvol subsidiebeleid, maar zij moet — en dat is haar uitzonderlijk moeilijke taak — ontdekken, of achter dat voorhandene, dat gegevene, dat concrete, zich tendensen verschuilen, die de schijnbaar dynamische situaties tot statische gegevenheden maken in ons maatschappelijk bestel.

Neem b.v. het vluchtelingenvraagstuk. Nooit heeft een tijd zo voortreffelijk de rechten van de mens geformuleerd als de onze. Maar nooit nog is op grote delen dezer wereld de lucht zo zuurstofarm geweest, dat miljoenen mensen in hun eigen vaderland dreigen te verstikken. Alleen in Eurazië bedraagt het aantal vluchtelingen 20 miljoen. De ellende van de Arabische en de Hongaarse vluchtelingen moet men met eigen ogen gezien hebben om iets van dit leed te beseffen. Nu is ons land plotseling met dit probleem geconfronteerd. De dynamiek was voor ieder duidelijk, en een al te eenvoudig denkschema werd versplinterd. Maar West-Duitsland worstelt al 12 jaar met dit vraagstuk. En ik meen, dat de Regering zich in toenemende mate op het statische van deze situaties moet bezinnen en paraat moet zijn, ook bij een volgende gelegenheid. De christelijke jaartelling is begonnen met een vluchtend gezin voor een tyranniek Vorst, de kindermoordenaar van Bethlehem. Nog is de macht van de Herodessen niet gebroken. Hulp aan vluchtelingen zal aldus een opdracht van de eerste grootte zijn. Maar laten wij oppassen, dat wij ons zelf niet bedriegen. Wij schakelen zo heel gemakkelijk over van religieuze en charitatieve naar economische denkcategorieën. Wij bemerken ook in ons land deze tendens: de vluchtelingen zijn welkom, voor zover wij ze kunnen gebruiken in ons econo-

Van Hulst

mische bestel. De vluchteling zal op den duur zijn geld op-leveren. Wat de Minister van Maatschappelijk Werk hiervoor uitgeeft, vinden haar ambtgenoten van Economische Zaken en van Financiën straks op de een of andere wijze in hun zak terug.

Wij spreken bij de begroting van Maatschappelijk Werk zo gaarne van de mens in nood. De verslagen van de Tweede Kamer staan er vol van, en terecht. Maar wij moeten ons ook afvragen, of wij, sprekende over deze mens in nood, niet de Hongaarse vluchteling noemen, maar de directeur van de Staatsmijnen bedoelen, want hij kan nog wel enige honderden mijnwerkers gebruiken.

Laten wij elkaar goed begrijpen. Ik wil van het Departement van Maatschappelijk Werk geen liefdadigheidskranse maken of een religieus onderonsje. Maar laten wij er dan ook eerlijk voor uit komen, dat ons offer als natie niet zo groot is geweest voor de vluchtelingen, als wij op eerste aanblik zouden veronderstellen.

Met grote klem mag ik hier de Overheid vragen, het vluchtende kind te gedenken. Prof. Langeveld geeft hier precies weer, wat ik bedoel. Ik citeer hem uit zijn „Ontwikkelingspsychologie”.

„Reeds ligt de eerste helft dier gruwelijke eeuw „van het kind” achter ons. Een onafzienbaar heir van hongerende, zieke, verlaten, verwaarloosde kinderen zwemt over de continenten van deze aarde. In het bijzonder uit het leeddoorploegde Eurazië stijgt hun geweeklaag op uit de poelen van het bloed hunner vermorzelde ouders, uit het midden van ontheemde, verpauperde, ontvoerde gevangenen, moedeloze, zieke, invalide volwassenen. Wie zich dit leed een ogenblik veraanschouwelijkt, begrijpt van welke orde de eis tot toewijding aan het kind is. Hij beseft hoe vernietigend beschamend het kleine gescharrel van overheden, verenigingen, instanties en individuen is, om van deze dominante aangelegenheid vooral slechts mondjesmaat iets terecht te laten komen. Hij begrijpt, dat hij niet meer kan weglopen uit het sjofel armee der vermoeide vaders, moeders, schoolmeesters, gesticte beambten, dokters, zusters. Hij weet, dat de grote mensen altijd vervuld zullen zijn van zichzelf en hun leven en niet zelden het kind kennen om er door ontroerd te worden in het scala der aesthetische of aangename-huisontroeringen. Hij komt niet meer los van de wijsheid,” — u gelieve het volgende slechts pedagogisch en niet politiek op te vatten, Mijnheer de Voorzitter — „die het zevenjarig meisje sprak, staande naast haar moeder die het nieuwe kindje zoogde terwijl het luchtgevecht voortraasde: „Daar zijn de mensen niet voor, hè Moeder, om oorlog te maken, maar om kindjes te voeden.”.

Dezelfde overgang van dynamische naar statische situaties ontdekken wij ook in de zorg voor de Nederlanders in Indonesië, de zorg voor de Ambonezen en voor de woonwagenbevolking. Wat ons volk zich als zeer tijdelijk dacht, blijkt menigmaal een situatie van jaren te worden. Hier ligt mijns inziens het grote probleem voor de Overheid.

Gaarne wil ik nog een enkel woord aan aparte hoofdstukken wijden. Dan denk ik ten eerste aan de Ambonezenzorg. De zeer positieve betekenis, die Ambon heeft gehad voor het Koninkrijk, voor het Huis van Oranje en voor de christelijke Kerk, dreigt de laatste jaren onder invloed van de gewijzigde wereldsituatie verschaald te worden tot een netelig probleem op de jaarlijkse begrotingen. De onregelmatigheden, in sommige kampen voorgevallen, zullen door mij niet worden goedgepraat; maar het is toch wel zeer moeilijk te verwerken, dat men in Nederland zo weinig oog heeft voor de psychologische achtergrond van het gedesorienteerd-zijn van deze mensen. Zij voelen zich niet alleen eenzaam in ons land, maar de bejegening, die zij ondervinden, ervaren zij als verraad, waarmede ik niet wil zeggen, dat het zo is. Voor geen enkele groep van onze bevolking is het zo moeilijk begrip op te brengen voor

Van Hulst e. a.

de plaats, die Nederland in de naoorlogse wereldsituatie kreeg toegewezen als juist voor deze groep.

Over de gerezen moeilijkheden wil ik niet in details treden. Zij zijn deze Minister bekend. Voor mij ligt hier ook het schrijven van de heren Coenradi en Buiten, resp. voorzitter en secretaris van „Door de Eeuwen Trouw”, plus een beschouwing over de achtergronden van het conflict tussen de Nederlandse Overheid en de Zuid-Molukkers in Nederland inzake de zelfverzorgingsregeling.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil de Kamer niet langer ophouden dan strikt nodig is. Ik ga dus, althans in eerste instantie, niet op de details in. Maar ik moet de Minister zeggen, dat de lezing van deze stukken mij toch wel geschokt heeft. Wordt hier werkelijk van Regeringszijde al het mogelijke gedaan? Zeer gaarne zouden wij van de Minister heel duidelijk vernemen, hoe zij deze stukken beoordeelt. Mocht het antwoord niet bevredigend zijn, dan moet ik mij het recht voorbehouden, in tweede instantie gedetailleerd op dit punt terug te komen.

Een ander punt, dat ik aan de orde wil stellen, is de subsidie-aanvraag van de Centrale Bond van Inwendige Zending en Christelijk Maatschappelijk Werk. Wat de Minister daarvan zegt op blz. 7, tweede kolom, van de Memorie van Antwoord heeft mij nl. zeker nog niet geheel gerustgesteld. En dit valt des te meer op, omdat de Minister zo sterk accentueert de grote betekenis van alle maatschappelijk werk, verricht door kerkelijke en semi-kerkelijke organen. Ik hoop van harte, dat de Minister bereid is in haar mondelinge toelichting een positiever geluid te laten horen dan in de Memorie van Antwoord het geval is.

Ook de b.l.o.-nazorgorganen wil ik nog even voor het voetlicht halen. Het zal uiterst moeilijk zijn, voor dit zware werk de geschikte personen aan te trekken, maar dit betekent toch niet, dat wij hier geen richting zouden zien.

Buitengewoon lager onderwijs aan zwakzinnigen wordt in zijn bestaansrecht problematisch, indien daar geen goede nazorg op volgt. Deze nazorg vereist bekwame handen. Aan wie zou deze nazorg beter toevertrouwd kunnen worden dan aan hen, die dit b.l.o.-kind regelmatig in hun klasje konden gadeslaan? De b.l.o.-onderwijzer heeft hier, neen moet hier een prachtige gelegenheid hebben om, als hij jaren in de school heeft gestaan, zich zelf en zijn werk te vernieuwen en te verdiepen, door zich volledig aan de nazorg te kunnen wijden. Maar dit zal slechts gerealiseerd kunnen worden, indien het salaris aantrekkelijk wordt. Juist in deze overgangsfase lijkt het ons gewenst, die personen aan te trekken, die krachtens hun opleiding, hun gespecialiseerde studie, hun maatschappelijke richting bij uitstek daarvoor geschikt zijn, nl. de b.l.o.-onderwijzers. Gaarne zouden wij van de Minister vernemen, hoe zij in de toekomst deze materie denkt te beoordelen.

Mijnheer de Voorzitter! De begroting, die voor ons ligt, is niet door deze Minister opgesteld. Ik heb gemeend, mij derhalve te moeten bepalen tot vragen van het algemene beleid met slechts het aanstippen van een enkel punt voor verdere kritiek. De Minister moge ook deze kritiek zien als een poging, haar in haar arbeid te steunen.

Aan het slot van mijn uiteenzetting wil ik erop wijzen, dat naar de mening van mijn politieke vrienden en mij in heel het maatschappelijk werk iets gerealiseerd kan worden van datgene, wat Christus zelf heeft genoemd in het tweede gebod: de naaste lief te hebben als ons zelf. Ook al zullen in deze Kamer de meningen over het eerste gebod, God lief te hebben boven alles, wellicht uiteenlopen. Degene, die ons deze twee geboden gaf, heeft ze volkomen aan elkaar gelijkgesteld. Misschien kan in de zorg voor de naaste, ook bij verschillend politiek en religieus inzicht, toch een bepaalde mate van eenheid van handelen in het maatschappelijk werk worden gevonden.

De vergadering wordt voor enige minuten geschorst.

De vergadering wordt hervat.